УДК 338.48
JEL Classification: P48, Z3

Голод А.П.,
д-р екон. наук, доц., проф., зав. кафедри
готельно-ресторанного бізнесу,
Мороз С.Р.,
аспірант*[*]*,
Феленчак Ю.Б.,
канд. екон. наук, доц. кафедри спортивного туризму,
Львівський державний університет фізичної культури
імені Івана Боберського

ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ САНАТОРНО-КУРОРТНОГО ГОСПОДАРСТВА У СТРУКТУРІ РЕГІОНАЛЬНИХ ТУРИСТИЧНИХ СИСТЕМ

Постановка проблеми. У сучасному світі спостерігаються глобальні тенденції активізації туристичних потоків та швидкої диференціації туристичного ринку. Однією із актуальних проблем розвитку туризму стає повноцінне використання його рекреаційно-оздоровчого потенціалу. Закономірно, що тенденції розвитку світового туризму демонструють підвищення попиту на курортно-лікувальні послуги. Водночас санаторно-курортне господарство, основним завданням якого є власне задоволення потреб туристів у послугах лікувально-оздоровчого характеру, залишається поза увагою як дослідників, так і практиків державного та регіонального управління. Перебуваючи «на межі» між сферою охорони здоров'я, туристичною діяльністю та індустрією гостинності, санаторно-курортне господарство потребує специфічних підходів до дослідження та управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Узагальнюючи наявний досвід економічного аналізу санаторно-курортного господарства, передусім в контексті розвитку регіональної економіки, варто виокремити два основні підходи, які умовно можна назвати «рекреаційний» та «туристичний». Окрім понятєво-термінологічних відмінностей, зазначені підходи відрізняються також за методологічними засадами. Тим не менш, у них є і спільні риси – системність та соціальна орієнтованість.

Відповідно до першого підходу, санаторно-курортне господарство регіону може аналізуватися як підсистема відповідних рекреаційних систем. Найкраще розробленою є концепція територіальних рекреаційних систем запропонована В. Преображенським [18] і представлена працями таких українських вчених, як: О. Бейдик [2], В. Євдокименко [8], Т. Каджаметова [10], Г. Костенко [11], О. Любіцева [13], І. Смаль [16], Л. Черчик [19] та ін. Виокремлюють також інші типи рекреаційних систем (біосоціальні, технічні, економічні тощо), в структурі яких теж можна обґрунтувати місце санаторно-курортного господарства [6].

У межах «туристичного» підходу санаторно-курортне господарство аналізують як елемент просторової та (або) функціональної структури туристичних систем (комплексів, дестинацій) різних рівнів. В українській науці цьому напряму досліджень присвячені праці таких вчених, як: А. Головчан [5], Ю. Леонт'єва [12], В. Папп [14] та ін. Як бачимо, цей підхід не набув значного поширення у зв'язку із традиційним для вітчизняної науки віднесенням санаторно-курортного господарства саме до рекреаційної сфери в широкому розумінні, завданням якої є відпочинок та оздоровлення населення, передусім, в рамках його соціального захисту. На наш погляд, роль сучасного санаторно-курортного господарства є значно ширшою і повинна аналізуватися саме в структурі туристичних систем.

Постановка завдання. З огляду на це, метою нашого дослідження є аналіз підходів до дослідження санаторно-курортного господарства регіону та обґрунтування необхідності наукового аналізу цього компонента сфери обслуговування саме в структурі регіональних туристичних систем.

Виклад основного матеріалу дослідження. У наукових публікаціях чітко виділяється важливий сектор сучасної індустрії туризму, де формується спеціалізований продукт лікувально-оздоровчого типу. Цей сектор у вітчизняних дослідженнях називають санаторно-курортним господарством. Санаторно-курортна діяльність належить до тієї сфери економіки, від якої залежить

[*] *Наук. керівник – Голод А.П., д-р екон. наук, доц.*

здоров'я людей – головний показник соціально-культурного розвитку суспільства, якості життя в країні та ефективності системи державного управління загалом [16].

Базовим елементом у системі санаторно-курортного лікування України є санаторій. Заклад такого типу здійснює свою діяльність на основі природних лікувальних факторів у поєднанні із фізіо- та дієтотерапією, лікувальною фізкультурою, а також працює у лікувальному, реабілітаційному та рекреаційному напрямах. Санаторні заклади формують санаторно-курортний комплекс – сукупність на певній території різних установ (інтегрованих за кластерним типом), які задовольняють потреби в оздоровленні населення та сформовані на оригінальній інституціональній основі [4].

Територіальна організація санаторно-курортного комплексу базується на поєднанні рекреаційних ресурсів, рекреантів, закладів їх розміщення, місць розселення обслуговуючого персоналу, підприємств інфраструктури та інших закладів, які забезпечують умови для відпочинку і оздоровлення населення [3].

У вузькому розумінні санаторій є одним з видів підприємств санаторно-курортного господарства (підприємства, які надають відвідувачам щонайменше три види послуг: розміщення, харчування та оздоровчі (рекреаційні)) [9].

Більшість фахівців погоджується з тим, що однією із важливих переваг туристичного комплексу України є наявність високого природно-ресурсного потенціалу, ключовою складовою якого є бальнеологічні ресурси, що дають змогу забезпечувати розвиток лікувально-оздоровчого туризму. Як свідчить міжнародний досвід, ефективне використання цієї групи туристичних ресурсів можливе лише у рамках добре розвинутого санаторно-курортного господарства, адже сама лише наявність природних передумов бальнеолікування в регіоні не є достатньою умовою формування у ньому конкурентоспроможних дестинацій оздоровчого туризму [7].

Розвиток санаторно-курортного господарства регіону, особливо в умовах необхідності його модернізації, неодмінно має базуватися на науково обґрунтованій соціальній доктрині туризму, яка мала би втілюватися у вигляді відповідних стратегій регіонального розвитку.

Серед наявних підходів до дослідження розвитку туризму в регіоні (табл. 1) найоптимальнішим для аналізу санаторно-курортного господарства, очевидно, є системний.

Таблиця 1

Зміст головних підходів до дослідження розвитку туризму в регіоні

Порівняльні ознаки	Підходи		
	Галузевий	Просторовий	Системний
Конкретні об'єкти дослідження	Види туристичної економічної діяльності об'єднані в галузі (туристичні підприємства, заклади готельно-ресторанного, санаторно-курортного господарства та ін.)	Форми територіальної організації туристичної діяльності та туристичні об'єкти (дестинації)	Туристична діяльність як системоформувальна складова та низка підсистем (елементи регіональної суспільної системи, що мають зв'язки із туризмом)
Ключові методи	Статистичний, балансовий	Картографічний	Системний, моделювання
Основний результат застосування	Активізація розвитку різних видів туристичної діяльності в регіоні	Оптимізація просторової структури туристичної діяльності в регіоні та використання його туристичних ресурсів	Удосконалення державного регулювання розвитку туризму в регіоні, формування інноваційних структур (кластерів)

Джерело: [6]

У цьому контексті досить вагомим є доробок прихильників концепції територіальних рекреаційних систем, що розроблена в 1960-70 рр. професором В. Преображенським [18]. Його послідовники трактували територіальну рекреаційну систему як соціально-географічну гетерогенну систему, що складається з взаємопов'язаних підсистем: групи відпочиваючих (рекреантів), туристичних ресурсів, технічної інфраструктури, обслуговуючого персоналу, органу управління та ін.

Аналізуючи територіальну рекреаційну систему як інтегральну природно-антропогенну геосистему і вивчаючи можливості її використання з різними рекреаційними цілями, виділяють два аспекти:

1) природно-ресурсний, суть якого полягає у використанні ресурсів з урахуванням можливого виникнення конфліктних ситуацій;

2) інфраструктурний, коли враховується вже наявна інфраструктура – сукупність промислових і житлових споруд, транспорту та зв'язку (дороги, лінії електрозв'язку), системи водозабезпечення і каналізації, очисних споруд [10].

Паралельно із розвитком концепції територіальних рекреаційних систем у зарубіжній науці набувала поширення концепція туристичних дестинацій. Найпоширеніше трактування поняття

дестинації – пункт призначення туристичної подорожі. Класичними дестинаціями можуть вважатися міста, курорти, а іноді навіть берегові лінії [17].

З іншого боку, дестинацією вважається територія, регіон або країна, де турист бажає провести відпочинок. Звідси можна зробити висновок: дестинація – це територія невеликого розміру з туристичною спеціалізацією та інфраструктурою. Дестинації – це території, які повинні мати привабливі туристичні об'єкти, бути доступними або легко прохідними для більшості туристів, оснащеними інфраструктурою і додатковими послугами.

На думку більшості дослідників, і територіальні рекреаційні системи, і дестинації є складниками систем вищого рівня – туристичних (рекреаційних) комплексів.

О. Бейдик вважає, що туристично-рекреаційний комплекс може розглядатися як особлива форма територіальної організації, яка формується в процесі взаємопов'язаного розвитку рекреаційної та інших видів господарської діяльності на компактній території, яка має специфічні соціально-економічні та природні характеристики; територіальна система кількох видів господарської діяльності, організаційно і функціонально спрямована на отримання максимального рекреаційного ефекту [2].

О. Баєва трактує туристично-рекреаційні комплекси як складні інституційні соціально-економічні та матеріальні утворення, основним системоутворюючим фактором яких є забезпечення людської життєдіяльності за рахунок здійснення профілактики, лікування, оздоровлення, відпочинку, рекреації, результатом чого є створення і споживання певного туристично-рекреаційного продукту як вихідної основи формування і реалізації високоякісного пакету лікувально-оздоровчих послуг в умовах функціонування цілісного санаторно-курортного комплексу [1].

Отже, узагальнивши думки різних авторів, можна визначити, що туристично-рекреаційний комплекс – це сукупність всіх установ, що функціонують для задоволення потреб туристів, сконцентрованих на певній території, яка має туристично-рекреаційні ресурси і розвинену інфраструктуру. Однак, на нашу думку, про туристичний комплекс все ж таки доцільніше говорити у масштабах країни, а на рівні регіонів аналізувати функціонування окремих системних утворень.

Із цієї точки зору усі елементи туристичної діяльності на регіональному рівні, у тому числі і санаторно-курортне господарство, доцільно трактувати із позицій функціонування регіональних туристичних систем.

Термін «регіональна туристична система» досить широко використовується у зарубіжній науці. Однак підходи до його трактування розрізнені і базуються, головним чином, на концепції дестинації Н. Лейпера та науковому доробку його послідовників [20]. Окремими авторами регіональна туристична система трактується як система, що сформована поєднаною дією різних факторів, що впливають на туристичну діяльність у дестинації [21].

Водночас інші вчені, досліджуючи регіональну туристичну систему як складову регіональної економічної системи, навіть трактують поняття регіональної туристичної системи як ширше за поняття туристичного комплексу [15].

У нашому трактуванні регіональна туристична система – складна, відкрита, частково саморегульована система, що формується в регіоні під впливом туристичних потоків; складається із соціальної, ресурсної, інфраструктурної, організаційної, інституціональної, науково-освітньої та інформаційної підсистем [6]. Системоформувальною в регіональній туристичній системі є власне туристична діяльність у галузевому і просторовому вимірах, а її компонентами – сфери діяльності у складі регіональної економіки, що мають прямі чи опосередковані зв'язки з туристичною діяльністю. Субстрат регіональної туристичної системи – природні комплекси, система розселення, та просторова інфраструктура регіону, які є основою для здійснення туристичної діяльності в його межах.

Місце санаторно-курортного господарства у регіональній туристичній системі, не може бути чітко виокремленим. Справа в тому, що, незважаючи на те, що основою розвитку санаторно-курортного господарства майже завжди є лікувально-оздоровчі природні ресурси, без розбудови належної рекреаційно-туристичної інфраструктури їх використання не принесе належного економічного результату. Із цієї точки зору вважаємо, що санаторно-курортне господарство, поряд із туристичною, опосередковано туристичною та загальною інфраструктурою, слід відносити саме до інфраструктурної підсистеми регіональної туристичної системи (рис. 1). Поряд із цим, потрібно мати на увазі тісні взаємозв'язки предмету дослідження із ресурсною підсистемою.

Варто зауважити, що в системі елементів територіальної організації санаторно-курортного господарства рівню туристичної дестинації переважно відповідає курорт. Саме цей рівень, на наш погляд, є базовим і для розробки заходів щодо модернізації санаторно-курортного господарства в межах конкретної регіональної туристичної системи.

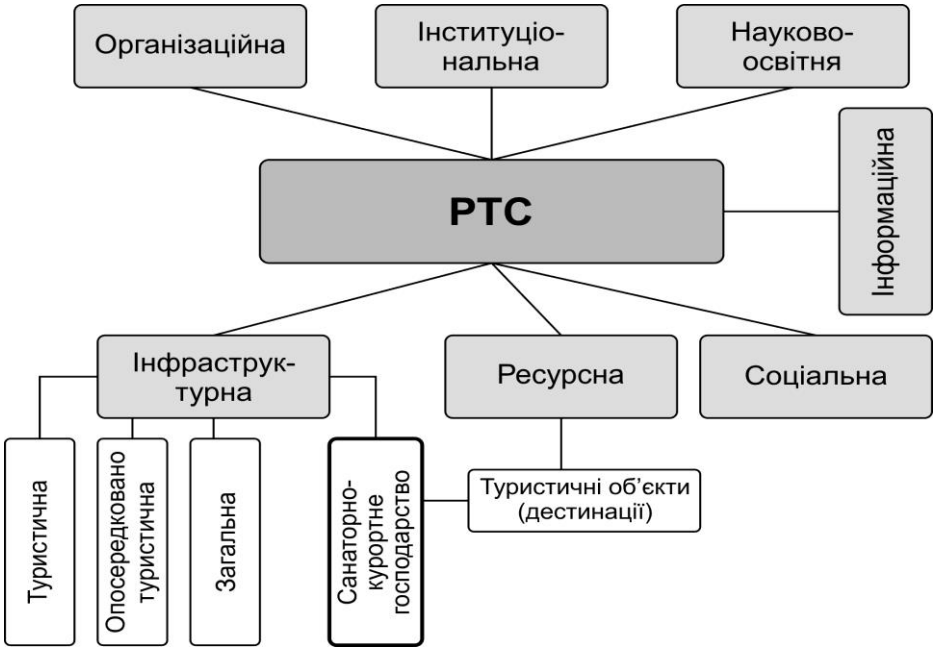

Рис. 1. Місце санаторно-курортного господарства в структурі підсистем регіональної туристичної системи (РТС)

Джерело: авторське бачення

Отже, для гарантування сталого розвитку бальнеологічні курорти мають володіти не лише бальнеолікувальним потенціалом, а й можливостями для організації різних видів туризму, хорошою базою закладів розміщення та харчування. Усе це в майбутньому може дозволити зберегти стабільність системи відповідної дестинації і мінімізувати ризики функціонування регіональної туристичної системи.

Висновки з проведеного дослідження. З огляду на сучасні тенденції розвитку туризму, ключовим підходом до аналізу санаторно-курортного господарства є системний, що передбачає віднесення предмету дослідження до структури регіональних туристичних систем. Усі концептуальні та інституціональні аспекти розвитку санаторно-курортного господарства таким чином можуть аналізуватися у рамках суперсистеми «дестинації – регіональні туристичні системи – туристичний комплекс держави». Важливою особливістю санаторно-курортного господарства є його проміжне положення в структурі регіональних туристичних систем – між інфраструктурною і ресурсною підсистемами, але з пріоритетністю першої з них.

Бібліографічний список

1. Баєва О.В. Організаційно-економічні засади управління туристично-рекреаційними комплексами. *Индустрия гостеприимства в странах Европы*. Симферополь: Издательский центр Крымского института бизнеса, 2008. С. 14-16.

2. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування: монографія. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2001. 395 с.

3. Борулько Н.М. Сучасний стан та перспективи розвитку санаторно-курортного комплексу України. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2014. № 8. С. 10-15.

4. Влащенко Н.М. Соціально-економічний механізм розвитку санаторно-курортного комплексу регіону: автореф. дис… канд. екон. наук: 08.00.05. Харків, 2009. 21 с.

5. Головчан А.І. Теоретико-методологічні підходи до визначення сутності туристичних дестинацій та управління ними. *Торгівля і ринок України*. 2009. № 27. С. 157-162.

6. Голод А.П. Безпека регіональних туристичних систем: теорія, методологія та проблеми гарантування: монографія. Львів: ЛДУФК, 2017. 350 с.

7. Голод А., Корнієнко О. Сучасний стан і перспективи розвитку санаторно-курортного господарства регіону (на прикладі смт Східниця). *Вісник Львівського університету. Сер.: «Міжнарод. відносини»*. 2012. Вип. 29. Т. 2. С. 93-98.

8. Євдокименко В.К. Рекреація і туризм: управління ендогенно орієнтованим розвитком в умовах глобальних взаємовпливів. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2011. Вип. 4. С. 228-237.

9. Заваріка Г.М. Курортна справа: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2015. 264 с.

10. Каджаметова Т.Н. Теоретические основы формирования и функционирования туристско-рекреационного комплекса региона. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету.* 2013. № 1(64). С. 126-135.

11. Костенко Г.П. Державне регулювання розвитку санаторно-курортних закладів. *Вісник ДІТБ. Серія: Економіка, організація та управління підприємствами туристичної індустрії та туристичної галузі в цілому*. 2009. № 13. С. 70-74.

12. Леонт'єва Ю.Ю. Формування та реалізація стратегії розвитку регіональної туристичної дестинації: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.05. Харків, 2010. 21 с.

13. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). Київ: Альтерпрес, 2002. 436 с.

14. Папп В.В. Фактори конкурентоздатності регіональної туристичної системи. *Економічний простір.* 2015. № 100. С. 47-56.

15. Слепкова С.В. Системный подход к формированию регионального туристического комплекса. *Мир современной науки.* 2012. № 6. С. 52-56.

16. Смаль І.В. Рекреація і туризм: короткий тлумачний словник термінів і понять. Ніжин: Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2006. 336 с.

17. Солпина Н.Г. Многоуровневое картографирование рекреационного использования территорий: дисс. ... канд. геогр. наук: 25.00.36, 25.00.33. Иркутск, 2007. 190 с.

18. Теоретические основы рекреационной географии / Отв. ред. В.С. Преображенский. Москва: Наука, 1975. 223 с.

19. Черчик Л.М. Сучасні реалії формування та розвитку регіональних рекреаційних систем в умовах посилення інтеграційних процесів. *Економічний форум.* 2012. № 4. С. 228-236.

20. Leiper N. The Framework of Tourism: Towards a Definition of Tourism, Tourist and the Tourist Industry*. Annals of Tourism Research*. 1979. Vol. 6. № 4. P. 390-407.

21. Li Wu at al. Spatial Structure Optimization on Regional Tourism System of Huangshan City, East China. *Advanced Materials Research*. 2014. Vol. 962-965. P. 2464-2467.

References

1. Baieva, O.V. (2008), "Organizational and economic principles of management of tourist and recreational complexes", *Industriia gostepriimstva v stranakh Evropy* [Hospitality industry in Europe], Izdatelskiy tsentr Krymskogo instituta biznesa, Simferopol, Ukraine, pp. 14-16.

2. Beidyk, O.O. (2001), *Rekreatsiino-turystski resursy Ukrainy: metodolohiia ta metodyka analizu, terminolohiia, raionuvannia* [Recreational and tourist resources of Ukraine: methodology and methods of analysis, terminology, zoning], monograph, VPTs «Kyivskyi universytet», Kyiv, Ukraine, 395 p.

3. Borulko, N.M. (2014), "Current state and prospects of development of sanatorium and resort complex of Ukraine", *Visnyk Skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu imeni Volodymyra Dalia*, no. 8, pp. 10-15.

4. Vlashchenko, N.M. (2009), "Social and economic mechanism of development of the sanatorium and resort complex of the region", Thesis Abstract of Cand. Sc. (Econ.), 08.00.05, Kharkiv, Ukraine, 21 p.

5. Holovchan, A.I. (2009), "Theoretical and methodological approaches to the definition of the essence of tourist destinations and their management", *Torhivlia i rynok Ukrainy*, no. 27, pp. 157-162.

6. Holod, A.P. (2017), *Bezpeka rehionalnykh turystychnykh system: teoriia, metodolohiia ta problemy harantuvannia* [Security of regional tourist systems: theory, methodology, and guarantee problems], monograph, LDUFK, Lviv, Ukraine, 350 p.

7. Holod, A. and Korniienko, O. (2012), "Current state and prospects of sanatorium and resort development in the region (for example, Skhidnytsya)", *Visnyk Lvivskoho universytetu. Ser. «Mizhnarod. vidnosyny»*, Iss. 29, Vol. 2, pp. 93-98.

8. Yevdokymenko, V.K. (2011), "Recreation and tourism: management of endogenously-oriented development in the context of global interactions", *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu. Ekonomichni nauky,* Iss. 4, pp. 228-237.

9. Zavarika, H.M. (2015), *Kurortna sprava* [Resort business], tutorial, «Tsentr uchbovoi literatury», Kyiv, Ukraine, 264 p.

10. Kadzhametova, T.N. (2013), "Theoretical foundations of the formation and functioning of the tourist and recreational complex of the region", *Visnyk Chernihivskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu*, no. 1(64), pp. 126-135.

11. Kostenko, H.P. (2009), "State regulation of the development of sanatorium and resort facilities", *Visnyk DITB. Seriia: Ekonomika, orhanizatsiia ta upravlinnia pidpryiemstvamy turystychnoi industrii ta turystychnoi haluzi v tsilomu*, no. 13, pp. 70-74.

12. Leontieva, Yu.Yu. (2010), "Formation and implementation of the strategy for the development of regional tourist destination", Thesis abstract of Cand. Sc. (Econ.), 08.00.05, Kharkiv, Ukraine, 21 p.

13. Liubitseva, O.O. (2002), *Rynok turystychnykh posluh (heoprostorovi aspekty)* [Market of tourist services (geospatial aspects)], Alterpres, Kyiv, Ukraine, 436 p.

14. Papp, V.V. (2005), "Competitiveness factors of the regional tourism system", *Ekonomichnyi prostir*, no. 100, pp. 47-56.

15. Slepkova, S.V. (2012), "System approach to the formation of a regional tourist complex", *Mir sovremennoy nauki,* no. 6, pp. 52-56.

16. Smal, I.V. (2006), *Rekreatsiia i turyzm: korotkyi tlumachnyi slovnyk terminiv i poniat* [Recreation and tourism: a short, glossary of terms and concepts], Vydavnytstvo Nizhynskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykoly Hoholia, Nizhyn, Ukraine, 336 p.

17. Solpina, N.G. (2007), "Multi-level mapping of recreational use of territories", Diss. Of Cand Sc. (Geog.), 25.00.36, 25.00.33, Irkutsk, Russia, 190 p.

18. Preobrazhenskiy, V.S. (Ed.) (1975), *Teoreticheskie osnovy rekreatsionnoy geografii* [Theoretical foundations of recreational geography], Nauka, Moscow, Russia, 223 p.

19. Cherchyk, L.M. (2012), "Modern realities of formation and development of regional recreational systems in the conditions of strengthening of integration processes", *Ekonomichnyi forum*, no. 4, pp. 228-236.

20. Leiper, N. (1979), "The Framework of Tourism: Towards a Definition of Tourism, Tourist and the Tourist Industry", *Annals of Tourism Research*, Vol. 6(4), no. 4, pp. 390-407.

21. Li Wu et al. (2014), "Spatial Structure Optimization on Regional Tourism System of Huangshan City, East China", *Advanced Materials Research,* Vol. 962-965, pp. 2464-2467.

Голод А.П., Мороз С.Р., Феленчак Ю.Б. ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ САНАТОРНО-КУРОРТНОГО ГОСПОДАРСТВА У СТРУКТУРІ РЕГІОНАЛЬНИХ ТУРИСТИЧНИХ СИСТЕМ

Мета. Аналіз підходів до дослідження санаторно-курортного господарства регіону та обґрунтування необхідності вивчення цього компонента сфери обслуговування саме в структурі регіональних туристичних систем.

Методика дослідження. Порівняльний та аналітичний методи використано для аналізу наукових підходів до дослідження санаторно-курортного господарства. Структурно-функціональний метод застосовано для виявлення місця і ролі санаторно-курортного господарства в структурі регіональних туристичних систем. Системний підхід використано для розробки концептуальних основ аналізу санаторно-курортного господарства в складі системних утворень різного рівня.

Результати. Обґрунтовано застосування системного підходу в дослідженні санаторно-курортного господарства регіону та доцільність його аналізу у структурі регіональних туристичних систем. Визначено, що усі концептуальні та інституціональні аспекти розвитку санаторно-курортного господарства можуть аналізуватися у рамках суперсистеми «дестинації – регіональні туристичні системи – туристичний комплекс держави». Встановлено, що важливою особливістю санаторно-курортного господарства є його проміжне положення в структурі регіональних туристичних систем – між інфраструктурною і ресурсною підсистемами, але з пріоритетністю першої з них.

Наукова новизна. Обґрунтовано роль і місце санаторно-курортного господарства в структурі регіональних туристичних систем, що, на відміну від наявних підходів, дає змогу залучати підприємства галузі до процесів комплексної модернізації туристичної сфери на регіональному рівні.

Практична значущість. Результати дослідження можуть бути використані для формулювання стратегічних цілей регіонального розвитку туризму, розробки кластерних моделей організації туристичної діяльності в регіоні. Обґрунтовані концептуальні засади можуть використовуватися для подальших досліджень у цьому напрямі.

Ключові слова: санаторно-курортне господарство, регіональна туристична система, структура, підходи, аналіз, модернізація.

Holod A.P., Moroz S.R., Felenchak Yu.B. APPROACHES TO ANALYSIS OF SPA INDUSTRY IN THE STRUCTURE OF REGIONAL TOURISM SYSTEMS

Purpose. An analysis of approaches to the SPA industry research in a region and justification of the need to study this component of service sector in the structure of regional tourism systems.

Methodology of research. Comparative and analytical methods are used for the analysis of scientific approaches to the research of SPA industry. Structural and functional method is used to identify the place and role of SPA industry in the structure of regional tourism systems. The system approach is used to develop the conceptual foundations of the analysis of SPA industry as part of systemic entities of different levels.

Findings. The use of a systematic approach in research of SPA industry of a region and the expediency of its analysis in the structure of regional tourism systems are substantiated. It is determined that all conceptual and institutional aspects of the development of SPA industry can be analyzed within the framework of «Destinations – Regional Tourism Systems – Tourim Complex of the State» supersystem. It is established that an important feature of SPA industry is its intermediate position in the structure of regional tourism systems – between infrastructure and resource subsystems, but with the priority of the first of them.

Originality. The role and place of SPA industry in the structure of regional tourism systems are substantiated, which, in contrast to existing approaches, enables enterprises of the branch to be involved in the processes of complex modernization of tourist sphere at a regional level.

Practical value. The results of the study can be used to formulate the strategic objectives of regional tourism development, to develop cluster models of tourism organization in a region. Conceptual foundations, which are substantiated in the article, can be used for further research in this direction.

Key words: SPA industry, regional tourism system, structure, approaches, analysis, modernization.

Голод А.П., Мороз С.Р., Феленчак Ю.Б. ПОДХОДЫ К АНАЛИЗУ САНАТОРНО-КУРОРТНОГО ХОЗЯЙСТВА В СТРУКТУРЕ РЕГИОНАЛЬНЫХ ТУРИСТИЧЕСКИХ СИСТЕМ

Цель. Анализ подходов к исследованию санаторно-курортного хозяйства региона и обоснование необходимости изучения этого компонента сферы обслуживания именно в структуре региональных туристических систем.

Методика исследования. Сравнительный и аналитический методы использованы для анализа научных подходов к исследованию санаторно-курортного хозяйства. Структурно-функциональный метод применен для определения места и роли санаторно-курортного хозяйства в структуре региональных туристических систем. Системный подход использован для разработки концептуальных основ анализа санаторно-курортного хозяйства в составе системных образований разного уровня.

Результаты. Обосновано применение системного подхода в исследовании санаторно-курортного хозяйства региона, а также целесообразность его анализа в структуре региональных туристических систем. Определено, что все концептуальные и институциональные аспекты развития санаторно-курортного хозяйства могут анализироваться в рамках суперсистемы «дестинации – региональные туристические системы – туристический комплекс государства». Установлено, что важной особенностью санаторно-курортного хозяйства является его промежуточное положение в структуре региональных туристических систем – между инфраструктурной и ресурсной подсистемами, но с приоритетностью первой из них.

Научная новизна. Обоснованы роль и место санаторно-курортного хозяйства в структуре региональных туристических систем, что, в отличие от существующих подходов, позволяет привлекать предприятия отрасли к процессам комплексной модернизации туристической сферы на региональном уровне.

Практическая значимость. Результаты исследования могут быть использованы для формулирования стратегических целей регионального развития туризма, разработки кластерных моделей организации туристической деятельности в регионе. Обоснованные концептуальные основы могут использоваться для дальнейших исследований в этом направлении.

Ключевые слова: санаторно-курортное хозяйство, региональная туристическая система, структура, подходы, анализ, модернизация.

УДК 331.5:331.31
JEL Classification: J60

Оверчук В.А.,
канд. психол. наук, доц., доц. кафедри психології,
Донецький національний університет імені Василя Стуса

АНАЛІЗ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Реалізація державної соціальної політики в сфері реабілітації та працевлаштування осіб з інвалідністю неможлива без розвитку належної інфраструктури. За часи незалежності в Україні багато чого змінилося в цій сфері, проте залишаються і невирішені проблеми. Дослідження та аналітичні звіти вказують, що соціальна сфера в Україні все ще суттєво відстає від рівня розвинутих європейських країн, зокрема, це стосується системи реабілітації та трудової інтеграції осіб з інвалідністю. Тому для розробки та реалізації серії заходів, направлених на покращення функціонування цієї системи, важливим етапом є аналіз діючої інфраструктури, яка дозволяє реалізовувати цілі та завдання державної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливий інтерес в рамках цього дослідження представляють роботи, що розкривають регіональні особливості забезпечення реабілітації та працевлаштування. Так, в українській науковій літературі можна зустріти праці, присвячені питанням регіональних моделей соціалізації, розвитку територіальних центрів соціальних послуг, особливостям розвитку санаторно-курортного сектору, а також ролі державних та місцевих органів влади в системі реабілітації осіб з інвалідністю [2; 3]. Водночас, необхідним є періодичний узагальнюючий аналіз діючих об'єктів інфраструктури забезпечення реабілітації осіб з інвалідністю з метою пошуку резервів покращення системи такої реабілітації в цілому.

Постановка завдання. Метою статті є проведення аналізу регіональної інфраструктури реабілітації та працевлаштування осіб з інвалідністю в Україні для пошуку резервів покращення системи реабілітації в цілому.